

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Громов Євген Володимирович

УДК 377/378(438)

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ
ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ПОЛЬЩІ**

13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук

Вінниця – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Шестоपालюк Олександр Васильович,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, ректор, м. Вінниця

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Матвієнко Ольга Василівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
проректор з наукової роботи, м. Київ

кандидат педагогічних наук, старший науковий
співробітник **Литвин Андрій Вікторович,**
відділ природничо-математичних дисциплін
Львівського науково-практичного центру
професійно-технічної освіти НАПН України,
провідний науковий співробітник, м. Львів

Захист відбудеться « 16 » листопада 2010 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: вул. Острозького 32, м. Вінниця, 21100, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за адресою: вул. Острозького 32, м. Вінниця, 21100.

Автореферат розіслано « 15 » жовтня 2010 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Коломієць А.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. Соціально-економічні перетворення, що відбулися в Україні впродовж останнього десятиліття, призвели до суттєвої реструктуризації багатьох галузей, зникнення одних напрямів і виникнення інших. Разом із тим, промислові підприємства залишилися основними системоутворювальними елементами найбільш важливих сфер життєдіяльності нашої держави. Промислові галузі України постійно перебувають у центрі політичного бачення вищого керівництва держави, про що свідчить Указ Президента України «Про концепцію державної промислової політики» та «Державна програма розвитку промисловості на 2004-2011 рр.». Ці документи передбачають прискорення розвитку промисловості шляхом системного залучення сучасних організаційних, інтелектуальних, матеріальних, інформаційних, кадрових та інших ресурсів суспільства.

В Україні нині налічується близько 48 тисяч промислових підприємств, на яких працюють близько 20% всього зайнятого населення і виробляється продукції та послуг для більше, ніж 70 підгалузей промисловості. Промислове виробництво забезпечує понад третину загального обсягу валового внутрішнього продукту країни, майже 50% товарів і послуг, а також 80% експортної продукції. За таких умов рівень підготовки виробничих сил значною мірою визначає довгостроковий економічний розвиток держави, виступає каталізатором розроблення і впровадження високих технологій, забезпечує швидкі темпи зростання всіх галузей економіки держави. Особливого значення набуває питання ефективного функціонування системи підготовки фахівців з технічних спеціальностей завдяки найбільшій спрямованості на практичну діяльність та необхідності тісної взаємодії з промисловістю, в якій відбуваються зміни сутнісного характеру.

В умовах ринкової економіки ефективність виробництва визначається, в першу чергу, використанням висококваліфікованих кадрів, нових знань, технологій і методів управління, тому постійна модернізація системи професійної технічної освіти має бути одним із пріоритетів державної політики будь-якої економічно розвинутої країни.

У цьому контексті спостерігаємо помітні досягнення держав Західної Європи, а також країн колишнього соціалістичного табору, які нещодавно приєдналися до Європейської співдружності. Вони успішно конкурують на світовому ринку, визначаючи основні напрями розвитку суспільно-економічних відносин, в тому числі освітні тенденції. Україна поки що не входить до числа країн-лідерів у цій галузі, проте докладає чималих зусиль щодо оновлення змісту освіти та в удосконаленні її методології у відповідності до значних суспільних та технологічних перетворень, що відбуваються як в Україні, так і у світі в цілому. Наголос все більше робиться на якості освіти, універсальності підготовки випускника та його адаптованості до ринку праці, а також на особистісній орієнтованості навчального процесу, його інформатизації, визначальній важливості освіти у забезпеченні сталого людського розвитку.

Необхідність удосконалення системи освіти диктується Європейською орієнтацією України загалом та входженням в Європейський освітній простір зокрема, та передбачає, насамперед, глибоке знання зарубіжного досвіду, необхідного для створення відповідної системи у власній країні. Як показав аналіз наукових розвідок, досить ґрунтовно досліджені процеси реформування систем освіти, що відбуваються в найбільш розвинених європейських країнах: Німеччині (Н.В. Абашкіна, Т.І. Вакуленко, Л.В. Сакун), Великій Британії (О.М. Леонтьєва, А.В. Парінов), Франції (О.І. Авксентьєва, Л.І. Зязюн), Фінляндії (Л.М. Ляшенко), Туреччині (Т.М. Десятов) та інших країнах Європейського Союзу (О.В. Матвієнко). Проте вирішення комплексу складних освітянських завдань потребує всебічного вивчення динаміки змін у системах освіти країн близького зарубіжжя з аналогічними для України соціальними, історико-політичними та соціально-економічними процесами, тобто країн колишнього соціалістичного табору, до складу якого свого часу входила і Польська Республіка. На початку ХХІ ст. Польща стала членом Європейського Союзу завдяки глибокому реформуванню як соціальної й економічної систем, так і системи професійної підготовки фахівців, зокрема активізації контактів з державами Західної Європи у сфері освітньої політики, орієнтації на висновки академічних громад розвинених європейських країн, і, як наслідок, активізації впливу освітньої політики цих країн на наявну систему професійної підготовки. В цьому ж напрямі рухається Україна, тому польські позитивні зміни є прикладом для нашої держави щодо вирішення питань організації змісту, форм і технологій професійної освіти.

Протягом останнього десятиріччя були здійснені змістовні дослідження проблем освіти в Польщі як з боку польських, так і з боку українських науковців. Закономірно, що найбільш актуальний матеріал щодо різних складових освітньої системи Польщі містять праці польських дослідників: професійна підготовка вчителів (С. Качор, Ф. Шльосек, Г. Кедровіч, Р. Мушекета, І. Шемпрух, К. Хмелевський, З. Волк); освіта в процесі суспільних змін (А. Богай, М. Шиманський); інтеграційні процеси в освіті (С. Квятковський, І. Вільш, І. Возняк, Р. Герлах); теорія і методика професійної освіти (Я. Фігурський, К. Симела, Б. Урбан, К. Полак); ефективне використання людського капіталу (Е. Трафіалек); підготовка інженерно-педагогічних кадрів (Є. Нероба) та інших.

В Україні порівняльно-педагогічні дослідження з проблем розвитку освіти в Польщі здійснені Н.Г. Ничкало (розвиток польської педагогічної науки), Т.М. Десятовим (розвиток сучасної системи неперервної освіти), А.В. Василюк (професійно-педагогічна підготовка вчителів), А.В. Каплуном (розвиток сільськогосподарської професійної школи), І.М. Ковчиною (реформування загальної середньої і педагогічної освіти), Л.М. Юрчук (стан і тенденції розвитку системи післядипломної педагогічної освіти), С.Я. Когут (сучасна система підготовки соціальних педагогів) та іншими.

Крім того, польські та українські науковці у галузі педагогічних наук мають близькі погляди стосовно дослідження таких актуальних аспектів проблеми професійної підготовки фахівців як теоретико-методологічні основи

професійної освіти та теорія професійної освіти (А.М. Алексюк, І.А. Вольчук, Л.М. Герасіна, Р.С. Гуревич, А.В. Євдотюк, Т.К. Завгородня, І.А. Зязюн, Я. Іздебська, А.О. Лігоцький, Ю. Мацкевич, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоєва, Є. Тремпала, Ф. Шльосек).

Водночас, аналіз праць українських та польських науковців свідчить про те, що найбільш докладно розроблені питання професійної підготовки педагогів в Польщі. Проте проблематика розвитку сучасної польської системи підготовки фахівців з технічних спеціальностей в умовах стрімких суспільно-економічних змін залишається розробленою не в усіх її аспектах. Загострення проблеми врахування європейських вимог до професійної підготовки фахівців з технічних спеціальностей, насамперед, у контексті континентальної інтеграції, спонукало нас до проведення такої роботи і визначило тему дисертаційного дослідження **«Сучасні тенденції розвитку професійної технічної освіти у Польщі»**. Крім того, актуальність дослідження зумовлена також недостатнім вивченням професійної підготовки студентів професійно-технічних, середніх і вищих технічних навчальних закладів окремих країн Європи. Слід наголосити, що такі дослідження є основою для широкого порівняльно-історичного вивчення загальних і специфічно-національних явищ в європейській педагогіці.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане згідно з темою комплексного дослідження кафедри теорії і методики технологічної та професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету «Актуальні проблеми підготовки вчителів технологічної освіти в сучасних умовах» (протокол №4 від 26.11.2008 р.). Тема дослідження затверджена вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №7 від 31.03.2004 р.) і узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол №8 від 31.10.2006 р.).

Мета дослідження – виявити прогресивні ідеї розвитку системи професійної підготовки фахівців з технічних спеціальностей для потреб ринкової економіки у Польщі та обґрунтувати можливості творчого використання польського досвіду в Україні.

Завдання дослідження:

1. Висвітлити основні етапи історичного розвитку польської системи професійної підготовки фахівців з технічних спеціальностей від моменту зародження по нинішній час та проаналізувати вплив соціально-економічних та історико-політичних змін на загальні тенденції в її організації.

2. Визначити сучасні напрями оновлення структури, змісту і форм організації професійної підготовки фахівців з технічних спеціальностей у Польщі в контексті загальноєвропейських освітніх тенденцій.

3. Окреслити основні пріоритети та перспективи подальшого розвитку польської системи професійної підготовки фахівців з технічних спеціальностей.

4. Виявити подібне та відмінне у системах професійної підготовки фахівців з технічних спеціальностей в Польщі та Україні та обґрунтувати організаційно-педагогічні умови й можливості творчого використання прогресивних ідей польського досвіду в нашій державі.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка фахівців з технічних спеціальностей у Польщі.

Предмет дослідження – тенденції формування змісту і форми організації професійної підготовки фахівців з технічних спеціальностей у Польщі.

Теоретичною основою дослідження стали положення та висновки наукових праць, що розкривають: методологію порівняльної педагогіки (Н.В. Абашкіна, Б.Л. Вульфсон, О.М. Джуринський, Т.С. Кошманова, З.А. Малькова, О.В. Матвієнко, Л.П. Пуховська, А.А. Сбруєва, О.В. Сухомлинська); особливості функціонування педагогічної системи (В.П. Андрущенко, С.У. Гончаренко, В.Г. Кремень); теорію компетентісно-орієнтованого підходу до навчання (В.І. Байденко, Н.М. Бібік, Е.Ф. Зеєр, І.А. Зязюн, Н.В. Кузьміна, О.В. Овчарук, Б. Менсфілд); висновки польських учених щодо історії становлення і розвитку професійної освіти у Польщі (В. Дзевульський, Т. Косткевич, С. Морзберг, М. Печерський, М. Пжибишевський, Й. Пілатович, Є. Ясуїк); сучасні концепції розвитку освіти у Польщі (А.В. Василюк, Й. Гесітський, К. Денек, Т.М. Десятов, Є. Хмелецька, Б. Шліверський, Й. Юнг-Міклашевська); взаємодію ринку праці та системи професійної підготовки (С.Ю. Алашеев, У. Єрушка, М. Кабай, Й. Кох, Т.Г. Кутейніцина, Н.Ю. Посталюк); розвиток професійно-технічної освіти (Р.С. Гуревич, С. Качор, Г. Кєдрович, Х. Кшишков'як, Н.Г. Ничкало, Ф. Шльосек); розвиток вищої технічної освіти (Я.Я. Болубаш, М.З. Згуровський, А.Ю. Мельвиль, Ю.К. Рудавський, М.Ф. Степко); питання стандартизації професійних кваліфікацій (І. Возняк, С. Квятковський, К. Симела, Т. Новацький); інтеграційні процеси в освіті (В.Ю. Биков, А. Богай, Л.М. Гурч, В.В. Грубінко, М.І. Пальчук); нормативно-правові та законодавчі акти і документи Європейського Союзу, Польщі та України.

Методи дослідження: для розв'язання поставлених завдань відповідно до специфіки предмета на різних етапах дослідження використовувались різні теоретичні методи наукового пошуку, а саме: аналітико-синтетичний метод для вивчення іноземних та українських джерел із застосуванням аналізу й систематизації інформації та наступним синтезом результатів; методи вивчення та узагальнення педагогічного досвіду, аналіз навчально-методичної документації (навчальні плани, робочі програми), що забезпечили можливість виявити подібні та відмінні риси у змісті, формах, методах професійної підготовки фахівців з технічних спеціальностей у навчальних закладах Польщі та України; методи прогнозування та умовиводів за аналогією для формування проміжних та загальних висновків, практичних рекомендацій.

Джерельну базу дослідження становлять 266 джерел, зокрема 139 польською мовою: основні законодавчі акти уряду Республіки Польща, нормативні документи Міністерства народної освіти Польщі, праці польських науковців з проблем дослідження за період 1918-2009 рр., державні періодичні педагогічні видання: «Edukacja i Dialog» (Освіта та діалог), «Edukacja Dorosłych» (Освіта дорослих), «Kwartalnik Pedagogiczny» (Педагогічний кварталник), «Nowa Szkoła» (Нова школа), «Ruch Pedagogiczny» (Педагогічний рух), «Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja» (Сучасність – Людина – Освіта),

«Forum Akademickie» (Академічний форум) – за період 1947-2009 рр., а також спеціалізовані часописи провідних польських технічних навчальних закладів – за різні роки. В процесі дослідження також використані англійські джерела – документи міжнародних організацій з питань професійної підготовки фахівців: ЮНЕСКО, Європейської Комісії, Ради Європи; наукові праці (монографії, дисертації, статті) українських та російських науковців; матеріали науково-практичних конференцій, присвячених проблемам розвитку професійної освіти.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягають у тому, що *вперше* обґрунтовано положення про особливості процесу становлення й розвитку системи професійної підготовки фахівців з технічних спеціальностей у Польщі в контексті загальноєвропейських освітніх тенденцій; схарактеризована сучасна специфіка та перспективи подальшого розвитку системи професійної підготовки фахівців із технічних спеціальностей у Польщі; визначені організаційно-педагогічні умови та можливі шляхи творчої реалізації в Україні ідей польського і загальноєвропейського досвіду професійної підготовки фахівців з технічних професій і спеціальностей з урахуванням традицій вітчизняної освіти та сучасних соціально-економічних умов. *Уточнені* особливості модернізації систем професійної освіти країн з подібними економічними, соціально-культурними та освітньо-виховними традиціями. *Дістали подальшого розвитку* положення щодо загальних тенденцій в організації професійної освіти в країнах Східної Європи, а також здатність їхніх освітніх систем ефективно функціонувати та накопичувати людський капітал в умовах ринкової економіки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що його зміст, висновки, джерельна база й рекомендації можуть продуктивно використовуватись в технічних та педагогічних навчальних закладах різних рівнів акредитації, інститутах післядипломної педагогічної освіти під час читання лекцій з історії педагогіки, спецкурсів із зарубіжної педагогіки, в процесі написання навчальних посібників, методичних рекомендацій. Результати дослідження також можуть використовуватись в діяльності органів державної влади та управління розвитком систем підготовки виробничих сил. На основі матеріалів дослідження опубліковано навчальний посібник «Технічна освіта у Польщі: минуле, сьогодення, перспективи розвитку».

Впровадження результатів дослідження. Результати дослідження впроваджено у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (довідка про впровадження №10/54 від 14.09.2009 р.), Вінницькому національному технічному університеті (акт впровадження №11/11 від 09.03.2010 р.); Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії (довідка про впровадження № 58 від 05.02.2010 р.), Житомирському державному університеті ім. І.Франка (довідка про впровадження № 123 від 09.02.2010 р.), Закарпатському державному університеті (довідка про впровадження №255/01-19 від 17.03.2010 р.), політехнічному коледжі Луганського національного аграрного університету (довідка про впровадження №183 від 15.12.2009 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки, рекомендації й результати дослідження обговорювались на таких конференціях: VI, VII, VIII та X Міжнародних науково-практичних конференціях «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми (Техно Проф Інформ)» (м. Вінниця, 2004, 2006, 2008, 2010 рр.); V Міжнародній науково-практичній конференції - українсько-польському форумі «Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології» (м. Київ, 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Школа в перспективі XXI ст.: сьогодення – майбутнє» (м. Кельце, Польща, 2007 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні освітні технології у професійній підготовці фахівців» (м. Львів, 2007 р.); на засіданнях кафедр педагогіки та теорії і методики технологічної та професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2004-2010 рр.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 12 наукових праць, з них 1 навчальний посібник, 11 наукових статей (в т.ч. 10 – одноосібних), з яких 8 статей опубліковано у фахових виданнях, затверджених ВАК України, 2 статті опубліковані в закордонних виданнях, 1 стаття – у збірнику матеріалів наукової конференції.

Особистий внесок здобувача в одній статті, написаній у співавторстві, полягає у тому, що стислий аналіз використання ІКТ в навчальних закладах України, країн Європейського Союзу та США виконаний особисто здобувачем.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів і загальних висновків, 14 додатків і списку використаних джерел, який включає 266 назв, з них: 139 – польською, 32 – англійською мовами. Загальний обсяг дисертації становить 240 сторінок, основний зміст дисертації викладено на 185 сторінках. Робота містить 6 малюнків на 6 сторінках, 16 таблиць на 17 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження; визначено його мету, окреслено основні завдання, об'єкт, предмет, визначено методологічні і теоретичні засади, методи дослідження, джерельну базу; розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи; подано відомості про апробацію й упровадження результатів наукового пошуку та структуру дисертації.

У першому розділі – «**Вплив соціально-економічних змін на загальні тенденції в історії професійної технічної освіти Польщі**» показані основні етапи розвитку польської системи професійної підготовки фахівців з технічних спеціальностей в історичному ракурсі. З'ясовано, що організована професійна освіта Польщі як соціальний інститут склалася історично завдяки визначному впливу соціально-економічних причин і матеріального виробництва та еволюціонувала відповідно до змін організації всієї суспільної життєдіяльності на різних етапах історичного розвитку країни (створення Першої Речі

Посполитої, три розділи Польщі, Друга Річ Посполита, Друга Світова війна, Польська Народна Республіка, відновлення демократичного устрою).

У розділі доведено, що найбільш значущим періодом у загальній еволюції польської освіти була друга половина XVIII ст., упродовж якої була розроблена нова освітня концепція, що базувалася на ідеях просвітництва, закладена основа польськомовної наукової термінології, надруковані перші польські підручники та посібники. Проте для становлення технічної освіти країни доленосною стала перша чверть XIX ст., коли почалося виокремлення навчальних закладів політехнічної та спеціальної професійної спрямованості. Було розпочато системну підготовку вітчизняних кваліфікованих працівників, що згодом дозволило обмежити залучення іноземних фахівців. Відкриття вищих технічних навчальних закладів дозволило не тільки готувати фахові керівні кадри, а й створити умови для науково-дослідної роботи.

У другій половині XIX ст. остаточна заміна феодального суспільного устрою капіталістичним дала початок інтенсивному розвитку промисловості та господарства країни. Однак, з огляду на те, що в той період територія Польщі була поділена між Росією, Пруссією та Австро-Угорщиною, рівень як загальної, так і професійної освіти в країні був досить низьким у порівнянні із сусідніми державами. На початку XX ст. унаслідок стрімкого розвитку багатьох галузей промисловості почалась міграція сільського населення до великих промислових центрів, в яких відкривались нові багатопрофільні технічні навчальні заклади.

Після закінчення Першої світової війни Польщі довелося створювати власну систему технічної освіти як засіб формування продуктивних сил задля відбудови державної інфраструктури та промисловості. Основним завданням стала уніфікація нової системи, зважаючи на те, що до набуття незалежності різні частини Польщі входили до складу різних держав і, як наслідок, на їх території навчання здійснювалось відповідно до норм пруської, австрійської та російської систем освіти. У процесі створення власної системи професійної підготовки фахівців з технічних спеціальностей незалежна Польща 1920-30 рр. спиралася на освітні моделі розвинених промислових країн Західної Європи з особливою увагою до практичних складових навчання та тісним зв'язком з виробничою практикою.

На початку Другої світової війни польська система освіти всіх рівнів була майже повністю зруйнована. Вирішальну роль у її збереженні відіграла система «підпільного навчання», яка діяла під прикриттям офіційно дозволених окупаційною владою професійних навчальних закладів нижчого та середнього рівнів. Після закінчення війни процес відродження відбувався в умовах зруйнованої освітньої інфраструктури та значних кадрових втрат. Крім того, освіта, як невід'ємна складова суспільного життя, потребувала реформування також через те, що в країні відбулась зміна державного устрою.

У перші повоєнні роки не було здійснено радикальних змін у сфері організації системи освіти та змісту навчання, тому що всі зусилля були спрямовані на відновлення та розширення мережі навчальних закладів. Але, починаючи з 1949 р., в системі професійного навчання розпочалися радикальні організаційні, програмні та методичні зміни, а з 1951 р. побудована принципово

нова структура системи технічної освіти. За весь час існування Польської Народної Республіки були здійснені чотири освітні реформи, що віддзеркалювали зміни в політичній і соціально-економічній сфері, і завжди відбувалися з оглядом на освітні тенденції в Радянському Союзі.

Після розвалу соціалістичної системи в системі освіти Польщі відбувається переорієнтація на освітні стандарти індустріально розвинутих країн Європи. Основними результатами реалізації реформи 1999 р. є: розроблення нової національної освітньої програми, децентралізація системи освіти, становлення нових типів навчальних закладів, зміни в екзаменаційній системі та принципах формування змісту освіти. На початку XXI ст. Польща приєднується до Болонського та Брюгге-Копенгагенського процесів і вступає до ЄС, на державному рівні реалізуються стратегічні цілі, що є відображенням загальноєвропейської політики розвитку професійної технічної освіти.

У другому розділі – **«Тенденції розвитку професійної технічної освіти Польщі в контексті європейської інтеграції країни»** з'ясовано, що інтеграційні процеси, які відбуваються в західноєвропейських країнах, впливають на країни Східної Європи, особливо ті, які нещодавно стали членами ЄС. На сучасному європейському ринку освітніх послуг більшим попитом користуються знання, інтегровані задля вирішення реальних професійних проблем, а не розрізнені та позбавлені міждисциплінарної структури знання з окремих предметів. Забезпечення таких знань є основним завданням розроблення нових державних стандартів професійної освіти в Польщі. Урахування вимог роботодавців необхідне при формуванні змісту освіти професійних навчальних закладів усіх рівнів, тобто, є підґрунтям для нових компетентісно орієнтованих навчальних планів та програм.

Вивчаючи сучасну структуру (рис. 1.) та способи реалізації професійної технічної освіти у Польщі на початковому, середньому та вищому рівнях, доходимо висновку, що оновлення змісту професійної технічної освіти в країні відбувається в контексті загальноєвропейських освітніх принципів, кінцевим результатом якого є вихід на компетенцію. Беручи за основу вимоги, що висувуються європейським ринком праці до сучасного працівника, можемо сформулювати перелік ключових компетенцій, якими має володіти випускник сучасного польського технічного навчального закладу: *математична компетенція; базова науково-технічна компетенція; інформаційна компетенція; здатність до навчання; мовна компетенція; міжособистісна, міжкультурна та соціальна компетенція; підприємницька компетенція; компетенція культурного самовираження; громадянська компетенція.*

Сучасні тенденції розвитку професійної технічної освіти у Польщі є відбиттям загальноєвропейської політики розвитку освітньої галузі, і відображаються, насамперед, у:

а) підвищенні якості та ефективності професійної технічної освіти шляхом зміцнення науково-педагогічного потенціалу технічних навчальних закладів, розвитку професійних кваліфікацій і компетенцій, потрібних у «суспільстві знань», забезпечення широкого доступу до ІКТ, спрямування процесу навчання

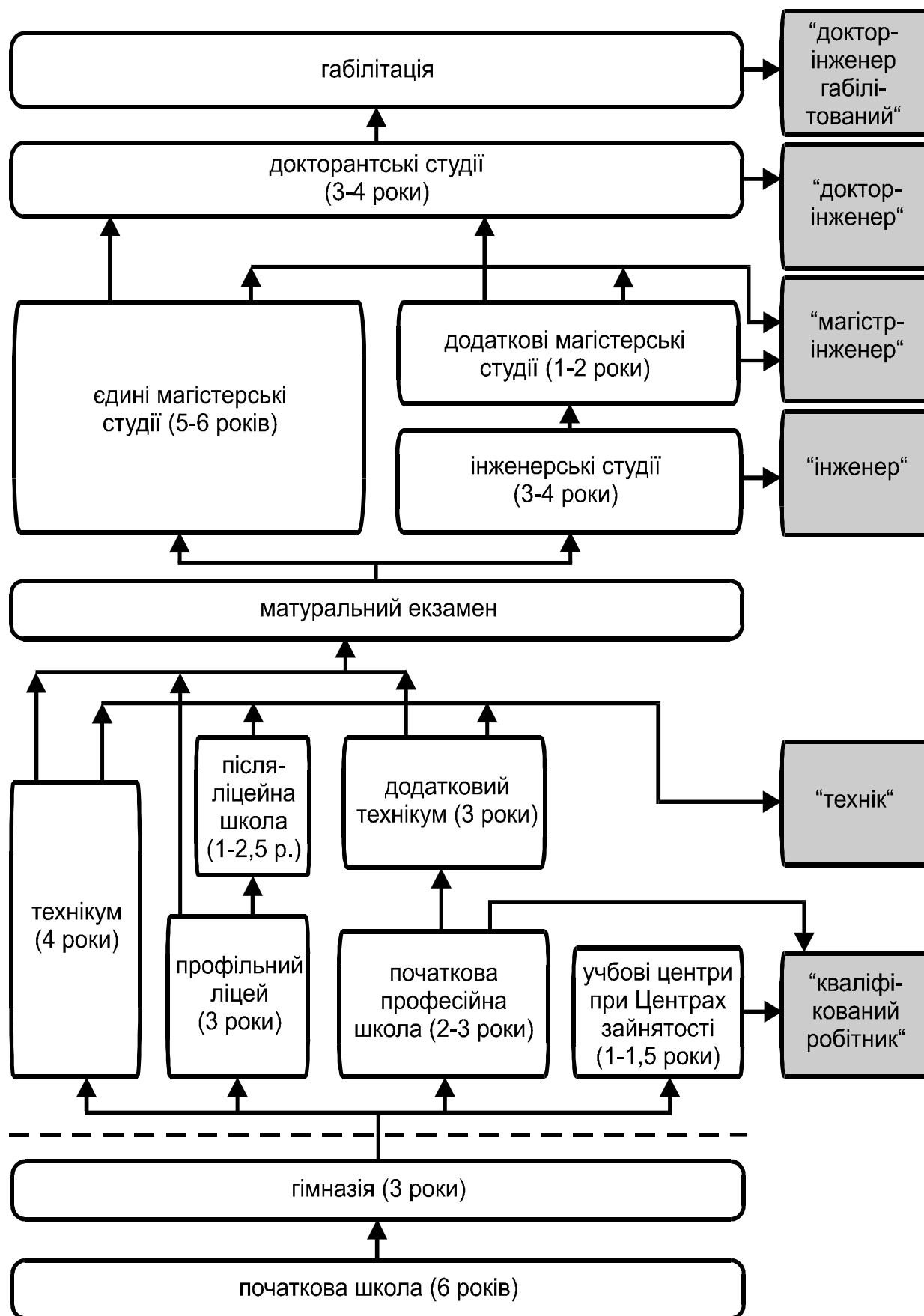

Рис. 1. Структурна схема системи професійної технічної освіти у Польщі

на збільшення частки природничо-математичних і технічних наук, збільшення видатків на професійну технічну освіту;

б) забезпеченні широкого доступу до професійної технічної освіти шляхом створення відкритого освітнього середовища, створення умов і сприяння високій якості професійного та неперервного навчання, розвитку системи дистанційного навчання, підтримки громадянської активності учнів і студентів у процесі навчання, гарантії рівних можливостей;

в) інтеграції професійної технічної освіти з її зовнішнім оточенням шляхом зміцнення зв'язку закладів технічної освіти з ринком праці, розвитку національного підприємництва, посиленому вивченню іноземних мов у професійних технічних навчальних закладах, збільшення мобільності в галузі професійної освіти, активізації академічного обміну, посилення співпраці в галузі професійної освіти з іншими країнами-членами Європейського Союзу;

г) ефективному менеджменті системи професійної технічної освіти за рахунок запровадження механізмів багатоканального фінансування, децентралізації управління закладами технічної освіти, залучення громадських організацій, моніторингу та контролю діяльності навчальних закладів та якості послуг, що ними надаються;

д) вдосконаленні програм і напрямів навчання до вимог ринку праці та сучасної економіки, шляхом вивчення дисциплін, що містять відомості про основи підприємницької діяльності, інтенсифікації співпраці між закладами системи освіти та підприємствами й науково-дослідними установами.

Детальне вивчення документів (планів розвитку, програм дій) дало нам змогу зробити висновок, що польська технічна освіта має підґрунтя для подальшого всебічного розвитку в контексті входження країни до загальноєвропейського освітнього простору саме завдяки стратегіям збільшення відсотку фахівців технічних спеціальностей від загальної кількості зайнятих на європейському ринку праці та надання особливого значення питанню використання людського капіталу.

У третьому розділі **«Організаційно-педагогічні умови застосування позитивного досвіду Польщі для вдосконалення системи професійної технічної освіти України»** визначені подібності та відмінності в організації та провадженні технічної освіти в Україні та Польщі, розглянуті інтеграційні процеси в системі технічної освіти України, окреслені організаційно-педагогічні умови, а також розроблені науково-методичні рекомендації щодо використання в нашій державі позитивних ідей польського досвіду з урахуванням національних особливостей і сучасних потреб ринкової економіки.

У процесі дослідження з'ясовано, що Польща та Україна розглядають удосконалення своїх освітніх систем як важливу умову прогресу в період економічних і політичних реформ, континентальних і глобальних інтеграційних процесів. Простежується подібне розуміння українськими освітянами та їхніми польськими колегами базових принципів організації технічної освіти, які передбачають створення сприятливих правових, організаційних та економічних умов її функціонування.

В умовах відходу від командно-адміністративної системи управління в Польщі та Україні відбувається переосмислення законодавчих основ з метою посилення адаптації технічної освіти до принципово нових потреб ринкової економіки. Основними напрямками оновлення законодавчої бази в галузі освіти є спрямованість на практичну реалізацію таких провідних принципів, як: децентралізований державно-громадський характер управління, надання професійним навчальним закладам статусу самостійних суб'єктів ринкових відносин і підвищення якості освіти. Також зазначимо, що як в Україні, так і в Польщі передбачена реалізація цілей і завдань розвитку освіти одночасно із збереженням орієнтації на національні освітні традиції в поєднанні з прогресивними тенденціями розвитку освітньої галузі в умовах ринкової економіки. Також відбувається становлення багаторівневих і багатопрофільних навчальних закладів технічної освіти, які пропонують широкий спектр різних навчальних курсів для задоволення потреб місцевих ринків праці, у першу чергу, за професіями, які необхідні для малого та середнього бізнесу.

На основі педагогічного аналізу систем технічної освіти України та Польщі також виявлено подібне та відмінне в їх будові. В обох державах наявна багаторівнева система підготовки фахівців з технічних спеціальностей. У Польщі активніше взаємодіють системи професійно-технічної та середньо-спеціальної освіти, доповнюючи одна іншу, що забезпечує інтеграцію підготовки виробничого персоналу в систему неперервної професійної освіти. В Україні більш тісний зв'язок спостерігається між вищими технічними навчальними закладами університетського та неуніверситетського рівня.

З'ясовано, що за останні роки Україна зробила помітні кроки в напрямі інтеграції у Європейський освітній простір, як у сфері професійно-технічної, так і вищої технічної освіти. Аналіз вітчизняної системи підготовки фахівців з технічних спеціальностей свідчить про наявність в Україні певних організаційно-педагогічних умов для практичної реалізації ідей польського і європейського досвіду в сфері професійної технічної освіти. Станом на теперішній час деякі з цих умов повністю сформовані, а деякі знаходяться на стадії створення або потребують вдосконалення.

Серед наявних нині умов зазначаємо наступні:

- прагнення до інтеграції у європейське освітнє й економічне середовище та визнання необхідності адаптації вітчизняної професійної технічної освіти до нових потреб ринкової економіки;
- соціально-економічна важливість професій технічного спрямування та безумовна потреба у збільшенні кількості відповідних фахівців;
- законодавче забезпечення діяльності системи технічної освіти;
- традиційно сильна школа викладання природничо-математичних наук і мотивоване ставлення та індивідуальні здібності учнів до здобуття знань і умінь з технічних дисциплін і спеціальностей;
- наявність розгалуженої мережі закладів технічної освіти різних типів і рівнів акредитації та системи неперервної технічної освіти.

Серед умов, які наразі або знаходяться на стадії створення, або потребують певного вдосконалення зазначимо такі:

- активізація професійної орієнтації молоді в бік вибору професій і спеціальностей технічного спрямування;
- формування готовності викладачів і студентів технічних навчальних закладів до впровадження в навчальний процес сучасних інформаційних технологій та новітніх методик навчання;
- підвищення рівня матеріально-технічного та інформаційного забезпечення навчального процесу в закладах технічної освіти;
- запровадження сучасних (подібних до європейських) управлінських і організаційно-економічних механізмів функціонування системи професійної підготовки фахівців з технічних спеціальностей;
- розроблення нових стандартів професійної освіти в галузі технічних професій і спеціальностей;
- підвищення якісного рівня науково-педагогічного забезпечення закладів технічної освіти;
- оновлення процедур контролю якості професійної технічної освіти;
- розвиток дистанційної професійної технічної освіти;
- розвиток міжнародного співробітництва.

Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що українська освітня система робить суттєві кроки щодо поглиблення інтеграції до європейського освітнього простору. Важливість цього питання усвідомлено як на державному рівні, так і на рівні навчальних закладів. Проте досі наявні певні суперечності та невирішені проблеми, розв'язання яких потребує неперервного оновлення і розвитку, що мають охопити не лише систему освіти, а й суспільство в цілому.

Проаналізувавши основні принципи організації та напрями реформування систем професійної технічної освіти в Україні та Польщі на тлі європейських і світових освітніх тенденцій, ми дійшли висновку, що деякі прогресивні ідеї польського досвіду підготовки фахівців з технічних спеціальностей, які відповідають новим вимогам суспільно-економічного розвитку країни в умовах ринкової економіки, а також у контексті інтеграції до єдиного європейського освітнього простору, повинні знайти творче використання в Україні. Одержані в процесі дослідження результати дали можливість обґрунтувати рекомендації щодо творчого використання цих прогресивних ідей для модернізації вітчизняної системи підготовки кваліфікованих кадрів технічного профілю.

ВИСНОВКИ

Основні підсумки дослідження й узагальнення одержаних результатів дали нам змогу зробити наступні висновки:

1. Дослідження показало, що технічна освіта в Польщі як соціальний інститут склалася завдяки визначному впливу соціально-економічних причин і розвитку матеріального виробництва та еволюціонувала відповідно до змін організації всієї суспільної життєдіяльності на різних етапах історичної розбудови країни. Її генезу можна умовно поділити на сім основних етапів:

- друга половина XVIII ст.: розробляється освітня концепція, що базується на ідеях просвітництва та має підтримку з боку державної влади; католицька церква втрачає монополію на освіту; створюється основа польськомовної наукової термінології, друкуються перші польські підручники та посібники; навчання стає доступнішим для широких верств населення;
- перша чверть XIX ст.: становлення системи професійної технічної освіти; виокремлення навчальних закладів політехнічної та вузької професійної спрямованості; початок системної підготовки вітчизняних кваліфікованих працівників для промисловості, що дозволяє поступово обмежити залучення іноземних спеціалістів; відкриваються перші вищі технічні навчальні заклади; створюються умови для науково-дослідної роботи;
- початок XX ст.: збільшується відсоток мешканців країни, зайнятих у промисловому виробництві; починається міграція сільського населення до промислових центрів; відкриваються нові багатопрофільні технічні навчальні заклади усіх рівнів; з'являються перші професійні навчальні заклади для жінок;
- 20-30 рр. XX ст.: спроба створення власної уніфікованої системи професійної освіти; середня та вища технічна освіта переймають основні організаційні та програмні принципи австрійської та частково німецької освітньої системи; збільшення уваги до практичних складових навчання; посилення зв'язку освіти з виробничою практикою;
- період існування Польської Народної Республіки (1945-1989 рр.): відновлення та розширення мережі навчальних закладів; радикальні організаційні, програмні та методичні зміни в системі професійного навчання; створення принципово нової системи професійної освіти, яка має основні риси радянської освітньої системи; проведення чотирьох освітніх реформ, які віддзеркалюють зміни в політичній і соціально-економічній сфері;
- останнє десятиліття XX ст.: розпад соціалістичної системи; перегляд організації, характеру та змісту функціонування громадських і соціальних інституцій та закладів професійної освіти; Євроінтеграційні процеси; орієнтація на освітні стандарти індустріально розвинутих демократичних країн; реформа освітньої системи 1999 р. (розроблення нової національної освітньої програми, децентралізація системи освіти, зміни у змісті освіти, становлення нових типів шкіл, зміни в екзаменаційній системі);
- початок XXI ст.: приєднання до Болонського процесу (1999 р.); приєднання до Брюгге-Копенгагенського процесу (2002 р.); вступ до Європейського Союзу (2004 р.); початок реалізації на державному рівні виконання стратегічних цілей, які відображають загальноєвропейську політику розвитку професійної технічної освіти на всіх рівнях.

Таким чином, загальні тенденції становлення та розвитку технічної освіти Польщі були зумовлені як економічним розвитком країни, так і змінами форм державного устрою. Проте, динаміка розвитку технічної освіти набувала найшвидших темпів не стільки в періоди інтенсифікації промислового розвитку країни, скільки в часи, коли ініціативи та ідеї щодо оновлення освітньої системи знаходили підтримку на державному рівні. Індустріальний прогрес був

важливим, але не єдиним визначальним чинником прогресу в підготовці фахівців.

2. Розглядаючи структуру, форми організації та принципи формування змісту навчання в польській системі підготовки фахівців з технічних спеціальностей, ми дійшли висновку, що в останнє десятиліття минулого століття система відчула серйозний розрив між об'єктивними вимогами часу і результатами своєї діяльності. Критична оцінка викликала необхідність радикальної реформи не тільки окремих елементів освітньої системи (структури, змісту, методів, засобів навчання), але і загальної доктрини освіти. Означені проблеми були типовими практично для всіх країн Східної Європи, але шляхи їх вирішення дещо відрізнялись. У Польщі були визначені наступні магістральні напрями розвитку професійної освіти:

а) підготовка людини до професійної діяльності з урахуванням вимог, які висуваються до кваліфікацій та якості професійної освіти з боку сучасного динамічного європейського ринку праці;

б) розвиток освітньої активності молодого покоління, формування його особистих освітніх потреб і напрямів індивідуального розвитку через самоосвіту та самовиховання.

Стрімкий розвиток промисловості, ринкові механізми, соціально-економічні зміни, спрямовані на розвиток, накопичення та використання людського капіталу, зумовили впровадження реформ, які сприяли створенню в Польщі ефективної, багаторівневої, орієнтованої на ринок праці, системи підготовки фахівців з технічних спеціальностей. Структурно ці реформи відобразились в реорганізації існуючих та створенні нових типів студій та навчально-виховних інституцій: початкових професійних шкіл нового типу, комплексів професійної освіти, чотирирічних технікумів, профільних ліцеїв, а також обов'язковому впровадженні двоступеневого циклу навчання у вищих технічних навчальних закладах.

Програмно-методичне забезпечення професійної технічної освіти також формується у відповідності до загальноєвропейських освітніх принципів. На сучасному польському ринку освітніх послуг більшим попитом користуються знання, інтегровані задля вирішення реальних професійних проблем, а не розрізнені та позбавлені міждисциплінарної структури знання з окремих предметів. Гарантія забезпечення таких знань є основним завданням програми розробки нових державних стандартів професійної освіти в Польщі. Вимоги працедавців також є одним із визначальних чинників при формуванні змісту освіти професійних навчальних закладів усіх рівнів. Задля реальної оцінки рівня готовності випускників до професійної діяльності виявляється наявний баланс їхніх кваліфікацій/компетенцій у контексті чітко сформульованих критеріїв стандарту певної професійної кваліфікації. Результати такого порівняння складають підґрунтя для розробки нових компетентісно орієнтованих навчальних планів та програм.

Беручи за основу вимоги, що висуваються європейським ринком праці до сучасного працівника, польськими освітянами сформований перелік ключових компетенцій, якими обов'язково має володіти випускник сучасного польського

технічного навчального закладу. Визначені компетенції відповідають єдиним стандартам, які прийняті та наразі активно використовуються в Європейському Союзі. Також зазначимо, що важливим чинником успішної реалізації професійної технічної освіти є активна європейська співпраця, яка, з одного боку, дає можливість вільного вибору навчального закладу на території Європейського союзу, а з другого боку, поступово відкриває європейський ринок праці для тих польських спеціалістів, які навчалися у відповідності до загальних європейських стандартів професійних кваліфікацій.

3. Сучасний розвиток польської системи професійної технічної освіти на всіх рівнях відбувається під впливом зовнішніх (глобалізаційних та інтеграційних процесів, прискореного розвитку економіки, інформаційно-комунікаційних технологій) та внутрішніх чинників (необхідність узгодження змісту, форм і методів професійної підготовки з новими потребами ринку праці з метою забезпечення конкурентоспроможності фахівців).

Активне членство у Люксембурзькому, Болонському, Лісабонському та Брюгге-Копенгагенському процесах, зумовлює реалізацію на державному рівні стратегічних цілей, які є відображенням загальноєвропейської політики розвитку освітньої галузі в напрямках:

- підвищення якості та ефективності професійної технічної освіти;
- забезпечення широкого доступу до професійної технічної освіти;
- інтеграції професійної технічної освіти з її зовнішнім оточенням;
- підвищення ефективності менеджменту професійної технічної освіти;
- вдосконалення програм та напрямів навчання у відповідності до вимог ринку праці та сучасної економіки.

Також можемо зробити висновок, що польська професійна технічна освіта має підґрунтя і для подальшого всебічного розвитку в контексті входження країни до загальноєвропейського освітнього простору саме завдяки стратегіям збільшення відсотку фахівців технічних спеціальностей та надання особливого значення питанню використання «людського капіталу» для потреб економіки, що базується на знаннях.

4. Здійснений аналіз подібного та відмінного в реалізації підготовки фахівців з технічних спеціальностей у Польщі та Україні дав змогу обґрунтувати висновок, що обидві держави розглядають удосконалення своїх освітніх систем як важливу умову прогресу в складний період економічних та політичних реформ, континентальних і глобальних інтеграційних процесів. Простежується спільність розуміння українськими освітянами та їхніми польськими колегами базових принципів організації технічної освіти, що передбачають створення сприятливих правових, організаційних та економічних умов її функціонування. Основними напрямками оновлення освітньої галузі є спрямованість на практичну реалізацію таких принципів, як: державно-громадський характер управління, надання професійним навчальним закладам статусу самостійних суб'єктів ринкових відносин та підвищення якості освіти. Також зазначимо, що як в Україні, так і в Польщі передбачена реалізація цілей та завдань розвитку освіти одночасно із збереженням орієнтації на національні освітні традиції в поєднанні прогресивними тенденціями розвитку освітньої

галузі в умовах ринкової економіки. Також відбувається становлення багаторівневих та багатопрофільних навчальних закладів технічної освіти, які пропонують широкий спектр різних навчальних курсів для задоволення потреб місцевих ринків праці, у першу чергу, за професіями, які необхідні для малого та середнього бізнесу. На основі педагогічного аналізу систем технічної освіти України та Польщі нами також виявлено подібне та відмінне в їх будові. В обох державах існує багаторівнева система підготовки фахівців з технічних спеціальностей. В Польщі активніше взаємодіють системи професійно-технічної та середньо-спеціальної освіти, доповнюючи одна одну, що забезпечує інтеграцію підготовки виробничого персоналу в систему неперервної професійної освіти. В Україні більш тісний зв'язок спостерігається між вищими технічними навчальними закладами університетського та неуніверситетського рівня. Нами також було з'ясовано, що за останні роки Україна зробила помітні кроки в напрямі інтеграції у Європейський освітній простір, як у сфері професійно-технічної, так і вищої технічної освіти.

Рекомендації щодо можливості творчого використання прогресивних ідей польського досвіду в Україні сформульовані на основі узагальнення результатів дослідження, вивчення оригінальних законодавчих, економічних, історичних, педагогічних джерел, періодичних видань та обґрунтовані за такими основними напрямками:

- популяризація технічної освіти;
- структурна реорганізація закладів технічної освіти;
- децентралізація управління технічною освітою;
- підвищення якості технічної освіти;
- запровадження механізмів багатоканального фінансування технічної освіти;
- використання нових підходів у навчально-виховному процесі в закладах технічної освіти;
- впровадження форм дистанційного навчання;
- зміцнення науково-педагогічного потенціалу закладів технічної освіти;
- розвиток міжнародного співробітництва в галузі технічної освіти.

Досвід Польської Республіки свідчить, що проведення освітніх реформ за цими основними напрямками сприятиме модернізації вітчизняної системи підготовки кваліфікованих кадрів технічних спеціальностей.

Проведене дослідження, звісно, не вичерпує всіх аспектів досліджування. Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на конкретизацію шляхів імплементації в українських закладах технічної освіти ефективних зарубіжних освітніх технологій, методів та форм організації навчання; здійснення порівняльно-педагогічних досліджень з проблем підготовки сучасних фахівців з технічних спеціальностей в інших країнах Східної Європи; вивчення особливостей професійної підготовки фахівців в закладах технічної освіти недержавної форми власності; вивчення напрямів взаємодії закладів професійної технічної освіти з роботодавцями та іншими соціальними партнерами.

Основний зміст дисертації відображено у таких публікаціях:

Навчальні й навчально-методичні посібники

1. **Громов Є.В.** Технічна освіта у Польщі: минуле, сьогодення, перспективи розвитку : навчальний посібник / Є.В. Громов. — Вінниця : Видавництво ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2010. — 164 с.

Статті у фахових виданнях, затверджених ВАК України

2. **Громов Є.В.** Принципи формування змісту навчання в національній системі освіти Польщі / Є.В. Громов // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць / наук. ред. І.А. Зязюн. — Київ ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2007. — Вип. 15. — С. 17—22.

3. **Громов Є.В.** Зародження та розвиток системи професійної освіти Польщі XVI-XVIII ст. в контексті загальноєвропейських тенденцій / Є.В. Громов // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць / наук. ред. І.А. Зязюн. — Випуск 17. — Київ ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. — С. 28—33.

4. **Громов Є.В.** Технічна освіта в Польщі у XIX столітті / Є.В. Громов // Педагогічні науки : зб. наук. праць / наук. ред. Є.С. Барбіна. — Херсон : Видавництво ХДУ, 2008. — Вип. 47. — С. 29—34.

5. **Громов Є.В.** Організація професійної технічної освіти у Другій Речі Посполитій (1918-1939 рр.) / Є.В. Громов // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка : зб. наук. праць / наук. ред. П.Ю. Саух. — Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І.Франка, 2008. — Вип. 41. — С. 112—114.

6. **Громов Є.В.** Впровадження нових освітніх технологій у професійних навчальних закладах Польщі / Є.В. Громов // Педагогіка і психологія професійної освіти : науково-методичний журнал / наук. ред. Н.Г. Ничкало. — Львів : Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2008. — № 4. — С. 277—283.

7. **Громов Є.В.** Вплив глобалізації та інтернаціоналізації європейської економіки на розвиток європейської професійної освіти / Є.В. Громов // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : зб. наук. праць. / наук. ред. М.І. Сметанський. — Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2009. — Випуск 28. — С. 152—157.

8. **Громов Є.В.** Популяризація технічної освіти в Україні (використання польського досвіду) / Є.В. Громов // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць / наук. ред. І.А. Зязюн. — Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2009. — Вип. 22. — С. 156—160.

9. **Громов Є.В.** З досвіду організації дистанційного навчання у вищих технічних навчальних закладах Польщі / Є.В. Громов // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць / наук. ред. І.А. Зязюн. — Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. — Вип. 24 — С. 105—109.

Статті у закордонних виданнях

10. Шестоपालюк О.В. Роль та можливості комп'ютерних технологій у процесі підготовки вчителів / О.В. Шестоपालюк, Р.С. Гуревич, **Є.В. Громов** // Technika-Informatyka-Edukacja. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji technicznej i informatycznej. Supplement 2006. — Rzeszow : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. — С. 25—29. [Особистий внесок здобувача: аналіз використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальних закладах України, країн Європейського Союзу та США].
11. **Громов Є.В.** Подібності та відмінності у передумовах для реформування національних освітніх систем Польщі та України / Є.В. Громов // Szkoła w perspektywie XXI wieku: Terazniejszosc-Przyszlosc. Tom 1. / pod redakcja Zdzislaw Ratajka. — Kielce : UJK, 2008. — S.102—108.

Статті у збірниках наукових праць та матеріалах конференцій

12. **Громов Є.В.** Порівняльний аналіз напрямів реформування освіти у Польщі та Україні наприкінці ХХ ст. / Є.В. Громов // Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології : зб. наук. праць / наук. ред. Н.Г. Ничкало. — Харків : НТУ «ХП», 2007. — С. 567—570.

Громов Є.В. Сучасні тенденції розвитку професійної технічної освіти у Польщі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2010.

Дисертація містить дослідження особливостей розвитку технічної освіти у Польщі від моменту її зародження по теперішній час на тлі загальноєвропейських освітніх тенденцій. На основі вивчення літературних джерел, українських і польських документів і матеріалів, а також документів міжнародних організацій простежена динаміка впливу соціально-економічних змін на загальні тенденції в методології організації технічної освіти в Польщі на різних історичних етапах; розкрито особливості сучасної структурної організації та практичної реалізації польської технічної освіти, а також перспективи її розвитку; охарактеризовано основні чинники підготовки польських фахівців з технічних спеціальностей на усіх рівнях в умовах ринкової економіки; виявлено подібне і відмінне в системах підготовки фахівців з технічних спеціальностей України та Польщі; обґрунтовано науково-методичні рекомендації щодо можливостей творчого використання прогресивних ідей польського досвіду задля модернізації системи технічної освіти України.

Ключові слова: професійна підготовка, фахівці з технічних спеціальностей, освітні тенденції, зміст освіти, стандарти професійних кваліфікацій, польський досвід.

Громов Е.В. Современные тенденции развития профессионального технического образования в Польше. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – Теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Винница, 2010.

Диссертация содержит исследование особенностей развития технического образования в Польше от момента его зарождения по настоящее время на фоне общеевропейских образовательных тенденций. На основе изучения литературных источников, украинских и польских документов и материалов, а также документов международных организаций прослежена динамика влияния социально-экономических изменений на общие тенденции в методологии организации технического образования в Польше на различных исторических этапах; раскрыты особенности современной структурной организации и практической реализации польского технического образования, а также перспективы его развития; охарактеризованы основные факторы подготовки польских специалистов технических специальностей на всех уровнях в условиях рыночной экономики; выявлены сходства и различия в системах подготовки специалистов технических специальностей Украины и Польши; обоснованы научно-методические рекомендации относительно возможности творческого использования прогрессивных идей польского опыта с целью модернизации системы технического образования Украины.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, специалисты технических специальностей, образовательные тенденции, содержание образования, стандарты профессиональных квалификаций, польский опыт.

Gromov E.V. Modern Tendencies in Development of Professional Technical Education in Poland. – Manuscript.

Dissertation on the Candidate of Pedagogical Sciences Degree in specialty 13.00.04 – Theory and methods of professional education. – Vinnytsya State Pedagogical University named after Mykhaylo Kotsubynsky, Vinnytsya, 2010.

Dissertation is devoted to the investigation of Polish technical education development since the period of its rise up to now on the background of European educational tendencies. Having studied literary sources, Ukrainian and Polish documents and materials, papers of international organizations we traced the dynamics of social-economic changes influence upon general tendencies in methodology and organization of technical education in Poland at different historical stages (rise of First Rzeczpospolita, three divisions of Poland, Second Rzeczpospolita, World War II, People's Republic of Poland, restoration of democratic state). We also succeeded in: defining peculiarities of modern structural organization and practical realization of Polish technical education and illuminating the perspectives of its development; characterizing main factors of Polish technical education at different levels in conditions of market economy; revealing similarities and distinctions in systems of technical education in Ukraine and Poland; grounding scientific methodical recommendation concerning possibilities of creative usage of Polish

progressive experience with the object of modernization of Ukrainian technical education system.

It's been found out that modern program and methodological means of Polish professional technical education are being formed in accordance with general European educational principles. At present educational markets knowledge, which is integrated for solution of real professional problems is of more demand in comparison with uncoordinated and devoid of interdisciplinary structure knowledge in separate subjects. Securing of such knowledge is the main goal of Polish new state professional education standards elaboration program. Demands of employers are also among the determinative factors, which influence formation of educational contents in professional institutions at all levels. Scientific novelty and theoretical significance of the investigation are in the following achievements: it's for the first time when the main stages of Polish technical education development were determined and characterized in the context of European educational tendencies; modern peculiarities and development perspectives of Polish technical education system at all levels were studied and specified; present pedagogical conditions and possible ways of creative realization of Polish and European experience in training of technical specialists taking into consideration Ukrainian educational traditions and present social-economic conditions were analyzed.

We have made more exact scientific-theoretical generalizations as for peculiarities of professional education system modernization in countries with similar economic, social, cultural and educational traditions; developed the statements concerning general educational tendencies in Eastern Europe and their capability for adequate functioning and effective accumulating of "people's capital" in conditions of quickly changing economy.

Practical value of the obtained results is in elaboration of recommendations concerning possibilities of creative usage of Polish progressive experience with the object of modernization of Ukrainian technical education system. They were formulated on the basis of generalized investigation results, study of original legislative, economical, historical, pedagogical sources, periodical issues and are aimed at following directions: technical education popularization; structural reorganization of technical educational institutions; decentralization of technical education management; rise of technical education quality; introduction of multi-channel funding; introduction of new approaches to educational process; increase of professional level of technical institutions teaching staff; development of international cooperation in the field of technical education.

Investigation materials can be used in higher pedagogical educational institutions of various accreditation types and post-graduate educational schools in lecturing on such courses as History of Pedagogics and Foreign Pedagogics, in process of creation of school-books, text-books, methodical recommendations. Investigation results can be used in work of state authority organs and institutions of educational system management.

Key words: professional training, specialists of technical specialties, educational tendencies, education contents, professional qualifications standards, Polish experience.

Підписано до друку 07.10.2010 р. формат видання 60х90/16

Друк різнографічний. Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим. Зам. № 117

Видавництво Вінницького державного педагогічного

університету імені Михайла Коцюбинського

Україна, 21100, м. Вінниця, вул. Острозького 32.

